

УДК 378

Микола Пічкур

МЕТОД СТИЛІЗАЦІЇ ЯК ЗАСІБ ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНЬОГО ДИЗАЙНЕРА НА ЗАНЯТТЯХ З КОМПОЗИЦІЇ

У статті з'ясовано сутність методу художньої стилізації, теоретично обґрунтовано місце і роль стилізації в системі художньо-проектної діяльності дизайнера, розроблено зміст та алгоритм виконання окремих творчо-розвивальних завдань з елементами стилізації (з відповідним ілюстративним матеріалом) у програмі занять теоретико-практичного курсу композиції, що входить до навчального плану професійної підготовки майбутнього дизайнера.

Ключові слова: метод стилізації, творчий розвиток, майбутній дизайнер, композиція.

Нині істотно зросли вимоги, що ставляться до рівня професійної підготовки майбутніх фахівців творчих професій, у тому числі і в галузі дизайну. Про це свідчать окремі положення Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки, що декларують реалізацію компетентнісного, синергетичного, інноваційного та інших наукових підходів до організації навчально-виховного процесу у вищій школі.

Загально визнано, що в проектній діяльності дизайнера дуже важливим є високо розвинуте образне мислення, завдяки якому відтворюється художня ідея твору за допомогою методів і прийомів стилізації у розробленні дизайн-продукції, наприклад, фірмового стилю, логотипу, товарного знаку, емблеми тощо. Методична значущість стилізації в арсеналі професійних засобів дизайнера визначається тим, що на її основі відбувається художньо-образне перетворення багатомірного, різноякісного предметного змісту в обмежено-узагальнену, цілісну й візуально згармонізовану форму [3, с. 146]. Саме тому опанування методики стилізації в теоретико-практичному курсі «Композиція» професійної підготовки майбутнього дизайнера посідає одне з ключових місць. При цьому метою виконання завдань зі стилізації є формування у студентів специфічного асоціативно-образного мислення, творчої уяви, інтуїції, креативних здібностей та вмінь відтворювати проектні задуми.

Роль стилізації як художнього методу останнім часом зросла, оскільки збільшилася потреба людей в створенні стилістичного цілісного, естетично значущого навколишнього середовища. Тому методам і прийомам стилізації велика увага приділена в науково-педагогічних та навчально-методичних працях О. Голубевої, К. Далгдіяна, Т. Костенко, В. Михайленка, Р. Паранюшкіна, В. Устіна, О. Чернишова, М. Яковлєв,

М. Яремківа та інших авторів. Однак, незважаючи на те, що в історії дизайну існує велика кількість зразків стилізованих форм предметного світу, актуальність проблеми полягає в тому, щоб навчити майбутнього дизайнера творчо підходити до образотворення засобами стилізації.

Мета статті – проаналізувати сутність методу стилізації, визначити його місце змісті вивчення курсу композиції та творчо-розвивальну роль у професійній підготовці майбутнього дизайнера.

Специфіка мови дизайну полягає в тому, що предмети реального світу підлягають образотворчій трансформації, переробляються в частині форми, об'ємі, кольорі і вирішуються символічно, площинно, декоративно та образно-асоціативно. З цим пов'язана необхідність урахувувати художні властивості матеріалу, технологічні прийоми його оброблення, прикладний характер виробів і традиції трактування образності, що склалися в дизайнерському мистецтві.

Ідеї і емоції дизайнера знаходять своє матеріальне втілення через практичну діяльність. Тому навчання стилізації майбутніх фахівців-дизайнерів є складним процесом формування образного і композиційного мислення, а також оволодіння практичним аспектом творчості, що дає змогу досягати єдності змісту й художньої форми.

Процес композиційної діяльності складається з низки послідовних етапів: емоційно-образного сприйняття світу – задуму – творчих пошуків – добору виражальних засобів, технічних прийомів діяльності, що сприяє матеріалізації проектного задуму. Теоретично місце і роль стилізації в системі художньо-проектної діяльності дизайнера обґрунтовується такими положеннями:

- заняття з композиції є провідним чинником, що сприяє розвитку творчих здібностей, уяви, фантазії, асоціативно-образного та проектного мислення;
- опанування методами і прийомами композиції передбачає сформованість відповідних знань, умінь і навичок, що є універсальними для всіх видів дизайн-діяльності;
- навчання композиції – це шлях до вирішення проблеми формування композиційної грамоти і високого рівня творчості майбутнього дизайнера.

Характерними ознаками композиції в дизайні є асоціативність, образність і стилізованість, що досягається у спосіб узагальнення, спрощення другорядних якостей і властивостей об'єкта та виявлення його головних особливостей, тобто сконцентрованого вираження зовнішньої схожості, використанням гротеску тощо.

Стилiзація (франц. *stylisation*, від *style* – стиль) у літературі і мистецтві – цілеспрямоване відтворення чужого стилю як певній естетичній та ідеологічній позиції в новому художньому контексті. Стилiзація часто була способом відходу у вигаданий ідеалізований світ.

Тому вона є важливим прийомом книжкової графіки, театрального декоративного мистецтва, мультиплікаційного кіно тощо. Декоративно-прикладне мистецтво та особливо сучасний дизайн часто звертається до методу стилізації, адже завдяки цьому відбувається пошук графічного образу відповідно до матеріалу і технології у творчості дизайнера.

У довіднику-словнику з дизайну, термін «стилізація» потрактовано в кількох значеннях:

1) свідоме використання дизайнером ознак того або іншого стилю при проектуванні виробів (часто застосовується в стайлінгу);

2) пряме перенесення найбільш явних візуальних ознак культурного зразка на проєктовану річ найчастіше в галузі її декору (пластичного, кольорографічного, фактурного, текстурного);

3) створення підкреслено-декоративної форми шляхом наслідування зовнішнім ознакам природних або створених людиною об'єктів.

Основна операція стилізації – це формалізація об'ємно-пластичних, колористичних, графічних мотивів, їх спрощення, узагальнення, організація з метою досягнення бажаного смислового і декоративного враження, стильової виразності [2].

Як стверджують В. Михайленко та С. Прищенко сучасні прийоми стилізації досить різноманітні: від декорування, тобто часткового спрощення реальної предметної форми із збереженням об'єму та предметних кольорів, до формалізації – граничного абстрагування на основі геометричних фігур або криволінійних плям [1, с. 125]. Науковці виокремлюють такі прийоми стилізації:

– пошук аналогій – редагування зовнішнього контуру зображення, де зберігається основний силует конструктивним або пластичним засобом; зміна силуету загальної форми чи окремих деталей;

– трансформування перетворення об'ємної форми на площинну; свідомо зміна пропорцій, деформація, надання гротескних рис;

– пошук асоціацій – створення графічних і колористичних вирішень, що нагадують природний зразок-аналог;

– комбінування – використання прийомів комбінаторики; часткове включення до дизайн-розробки елементів біоформи;

– формалізація – відтворення природних форм на основі геометричних фігур або абстрактних плям; інверсійні альтернативні композиційні вирішення; використання замість реалістичних складних відтінків кольору площинних одноколірних або умовних (теплих, холодних, ахроматичних, контрастних тощо) [1, с. 126].

Окреслені прийоми стилізації цілком підлягають аналітичному підходу та проектно-концептуальній стратегії креативності в дизайні, що дає змогу органічно влитися в логіку викладання композиції в процесі професійної підготовки майбутнього дизайнера. Саме тому стилізацію слід класти в основу опанування таких видів композиції, як предметна

(фігуративно-символічна), образно-сміслова (жанрова) та образно-фантастична. При цьому майбутні дизайнери мають ознайомитися з фігуративними способами графічної стилізації, навчитися орнаментально наповнювати фігуративно-символічну композицію, застосувати прийоми стилізації в декоративному натюрморті, пейзажі, портреті і сюжетній картині, а також засвоїти трансформативний та спонтанно-автоматичний способи стилізації в образно-фантастичній композиції.

На теоретичному рівні викладач на лекційному занятті з теми «Стилізація у фігуративно-символічній композиції» має розкрити сутність поняття «стилізація», окреслити її типологію, ознайомити з основними графічним способами стилізації, охарактеризувати особливості декоративної стилізації.

На практичному рівні важливо навчити студентів способам графічної подачі стилізованого зображення. Для цього буде корисним виконання такого завдання: розграфити олівцем аркуш паперу (А-4) на 9 однакових за величиною комірок, у яких дуже швидко й, не замислюючись, плавними лініями треба намалювати довільні й неускладнені зайвими деталями фігури. Потім слід уважно подивитися на кожну з них і так само швидко домалювати той предмет, що ці фігури нагадують. Одержані фігуративно-символічні стилізовані зображення надалі слід підсилити тонально-текстурною графікою (рис. 1).

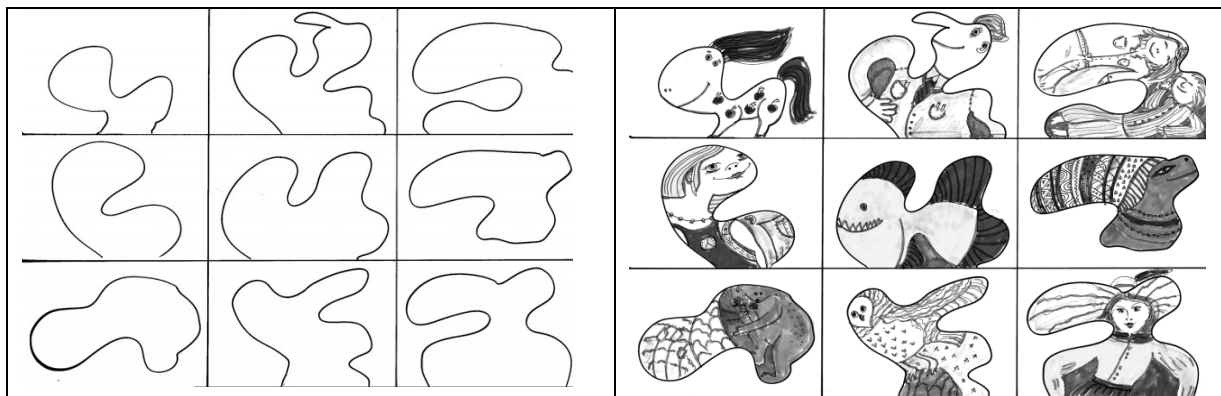

Рис. 1. Зразок стилізації в спонтанно-автоматичний спосіб

Щоб студенти мали змогу максимально засвоїти методику стилізації, корисно виконати завдання щодо графічної стилізації природної форми за таким алгоритмом:

- 1) вибір об'єкта стилізації (наприклад, гілка сакури) та її замальовка олівцем;
- 2) виділення дрібних об'єктів, вивчення характеру форми, початок роботи над узагальненням форми (пошукова ручна графіка, олівець);
- 3) силуетна заливка форми + внутрішнє декоративне розроблення дрібних форм;

4) виявлення структури й архітектоніки загальної форми та узагальнення дрібних форм до геометричної форми (пошукова ручна графіка, олівець);

5) продовження трансформації і стилізації дрібних форм, присутніх в основній формі та фінальний варіант стилізації гілки сакури в декоративну стилізовану форму (рис. 2).

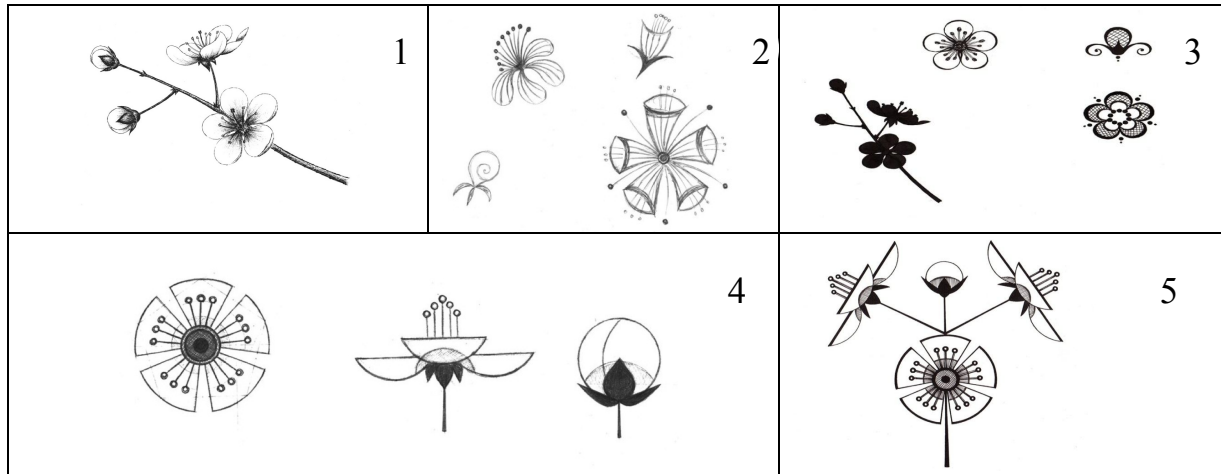

Рис. 2. Зразок послідовності графічної стилізації природної форми

Особливо цікавим і результативним в аспекті засвоєння методики декоративної стилізації є завдання щодо виявлення морфологічних ознак природної форми. Наприклад, графічний стилізований образ дерева можна створити за такими характеристиками, як пружність, колючість, могутність, гнучкість, кучерявість, ажурність та відповідними засобами, приміром, лінія з напливом, лінія і пляма, пляма і штрих тощо (рис. 3).

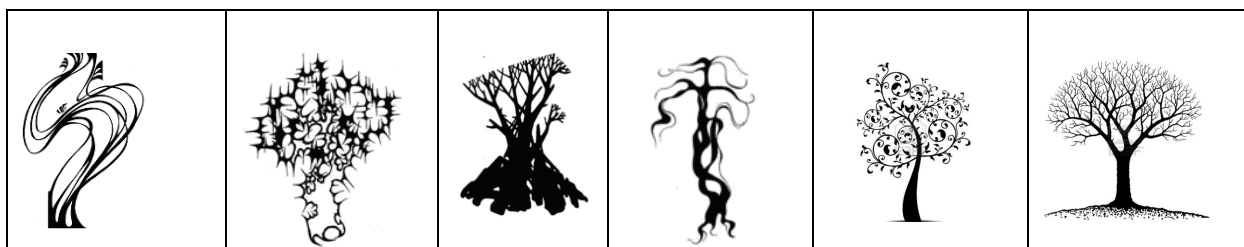

Рис. 3. Способи графічної стилізації дерева за різними морфологічними ознаками

Слід зазначити, що аналогічні прийоми стилізації доцільно експлікувати на завдання з композиції декоративного натюрморту, пейзажу, портрету тощо. При цьому студентам необхідно глибоко усвідомити, що метод стилізації за своїм формотворчим потенціалом застосовується для узагальнення, системної супідрядності різноманітних ознак, характеристик і властивостей самого предмету. Ця особливість

указує на те, що сам процес стилізації є творчим актом образотворення. Тому у своєму професійному розвитку майбутній дизайнер має бути творцем справжньої стильової єдності при розробленні, наприклад, фірмового стилю, дизайну одягу, інтер'єру, промислової продукції та інших видів предметного середовища.

Художній метод стилізації в курсі композиції професійної підготовки майбутнього дизайнера посідає одне з ключових місць, оскільки завдяки ньому найвиразніше виявляються принципи цілісної організації образотворчого матеріалу за законами домірності, ритмічності й гармонії. Досягнення вершин майстерності в художній стилізації предметного середовища є запорукою творчого розвитку майбутнього дизайнера.

Перспектива подальших досліджень полягає в комплексному вивченні методу стилізації у зв'язку з іншими методами створення композиції в дизайні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Михайленко В. Є. Стилiзацiя природних форм у графiчному дизайнi та рекламi: формотворчi аспекти / В. Є. Михайленко, С. В. Прищенко // Технiчна естетика i дизайн. – 2012. – Вип. 11. – С. 121–129.
2. Основные термины дизайна : краткий справочник-словарь / отв. ред. Л. А. Кузьмичев. – М. : ВНИИТЭ, 1988. – 88 с.
3. Чернышев О. В. Формальная композиция. Творческий практикум / О. В. Чернышев. – Минск : Харвест, 1999. – 312 с.